

Prema toj kronici, hrvatski puk se buni protiv toga što kralj Zvonimir »išće izvesti njih i žen i dice njih, i s papom ter s cesarom otimati mista, gdi je bog propet i gdi je greb njegov. A što je nam za to? I Hrvati meju sobom... više učiniše... i kada reče poglavica: »Bolje da jedan umre, nere tolik puk da pogine«... Hrvati počеше govoriti: »Bolje da on sam pogine, ner da nas iz didine naše izvede cića boga i inim mista toliko daleko obujimati...« I tako oni na kralja Zvonimira, komu ne daše ni progovoriti, nere z bukom i oružjem počеше sići njega i tilo njegovo raniti i krv prolivati...«

U ovom je opisu pobune puka protiv vlastitog kralja jasno izražena težnja puka, da ostane gospodar na svom domu, da sam prosuđuje svoje interese i da sam gospodari svojom sudbinom. Tu je dakle jasno izražena težnja i za kulturnom i za ekonomskom i za političkom emancipacijom naroda.

Sličnu pojavu imamo i u Bosni. Kad su bosanski vladari došli pod previše jak utjecaj Rima, bivali krunjeni od Rima i za uzvrat počeli progoniti pristalice posebne bosanske narodne crkve, izazvali su tim svojim radom čitav puk i jedan dio vlastele protiv sebe. U opasnosti od Rima puk bosanski i jedan dio vlastele održavali su veze sa Osmanlijama i tako su počeli prvi utjecaji i prvi dodiri bosanskog puka i islama. Zajednička opasnost i zajednička borba, a zatim demokratske crte jednako i islama kao i bosanske crkve, omogućili su da je Bosna pala pod vlast sultana bez ikakovog otpora i da je islam naglo i bez poteškoća bio prihvaćen od bosanskog seljaštva.¹⁸⁾

¹⁸⁾ Ibid.